

Костянтин СІГОВ

АФІНИ У КИЄВІ*

Книга "Нерозривна філософія" не може не викликати здивування принаймні з трьох причин: 1) українською мовою нових філософських книг, які були б варті уваги, взагалі небагато; 2) навіть з першочергових зарубіжних "класиків" перекладено зовсім обмаль; 3) серед них не було ще ніколи й нікого з Афін, Христос Яннарас — перший.

Появу саме цієї книги сьогодні у Києві не можна не визнати виключно важливою. Вона відкриває нам довгоочікувану можливість — можливість відновлення філософії. А нам так складно осмислювати виникнення, розрізнити "перед" та "після", пригадувати просту річ. Дуже довго існував світ, у якому не було філософії. Чуду її народження ми зобов'язані грекам. І з винятковими у сучасному світі свіжістю й силою Яннарас повертає нас до справи своїх великих співгромадян. Серед незчисленних загибелей культур, крахів імперій, розривів традицій — він виявляється здатним віднайти нитку "нерозривної філософії", що постійно вислизає.

Скільки разів, здавалося — назавжди, рвалася ця нитка. Здавалося, вже не з'єднається в голові без інтелектуального силювання та історичних підтасовувань єдиний зв'язок між Афінською Академією та Лікеєм, монастирями Візантії та європейськими університетами. Та й наш тисячолітній топос "Атени у Києві" — чи говорить дещо про "справжні думки та справи" або тільки про уявлюване та символіку? Хто тепер по суті, несучи відповідальність за кожне вимовлюване слово, спросує цей сумнів?

Христос Яннарас народився 1935 року в Афінах. У визнанні краси та багатства "логосу" Яннараса об'єднуються німецькі, французькі та американські перекладачі та читачі його книжок "Ерос та особистість", "Свобода моралі", "Про відсутність та непізнаність Бога", "Метафізика тіла", "Криза пророцтва", "Єдність та істина Церкви", "Розділи політичного богослов'я", "Привілей відчаю", "Варіації на тему "Пісні Пісень"¹.

"Нерозривна філософія" Яннараса — рідкісний у сучасному світі взірць вдалого підручника або "вступу до філософії". У передмові до видання цієї книги у перекладі французькою (1986)

* Передмова до книги Х.Яннараса "Нерозривна філософія", яка готується до друку видавництвом "Основи".

автор підкреслює її "елліністичний стиль". За плечима автора — досвід професора філософії Вищої Школи політичних наук в Афінах, роки викладання в університетах Женеви та Парижа, виступи на численних міжнародних конгресах від Каліфорнії до Німеччини².

Над яким "розривом" в історії думки б'ється Яннарас? Відповідь може видатися несподіваною: над схизмою (розколом) між Сходом та Заходом. Розділення християнського світу на дві різні церковні традиції свідчило також про глибоку опозицію між двома тлумаченнями буття, двома практиками життя, двома "цивілізаціями".

На тлі цієї драми Яннарасу особливо важко показати відсутність прірви там, де її давно звикли бачити: між філософією та православ'ям. Між традицією, яка йде від досократиків (VI ст. до Р.Х.) та традицією, яка веде до св. Григорія Палами (XV ст.)

Справді, між афінськими Отцями Філософії та кападокійськими Отцями Церкви стався фундаментальний зсув в уявленнях про буття та особистість, історію та свободу, але прірви не виникло — у цьому основна теза Яннараса. Наслідки їхньої зустрічі (й забуття про неї) простежено у книзі аж до часів Гайдеггера та Лакана.

У грецькому понятті "ероса" Яннарас відтворює вихідні філософські та богословські значення. Для читача важливо протягом усієї книги не випускати з уваги цей основний значеннєвий обрій, стикаючись у перекладі зі словами "любов", "кохання". Такі читацькі зусилля, по суті, і є першими конкретними кроками у тому неосвоєному просторі, де між Києвом та Афінами не існує розриву.

Примітки

¹ Див. два уривки з книги "Варіації на тему "Пісні Пісень" у № № 8-9 "Українського Оглядача", а також книгу Х.Яннараса "Вера Церкви", М., 1992; та його доповідь "Великий Инквизитор и релігізація Церкви" в "Искусстве кино", № 4, 1994, с.17-19.

² Див. зроблений О. А.Седаковою огляд доповіді Х.Яннараса на конференції у Туттсизі, присвяченій 1000-літтю Хрещення Русі, у "Філософській та соціологічній думці", №1, 1991.